

EMLÉKEZZÜNK

„Féltünk, nagyon féltünk...”

*Murvai Antalné Kövesdi Máriával beszélget
Mezősi József*

Nem is jó beszélni róla, mert sokat próbáltunk belőle. Már akkor én is 17-18 éves lány voltam. Tízen vótunk testvérek, lent vótunk a bunkerben, nem is mutogattuk magunkat akkor, amikor a bejövétel vót és mégis – az utcánkban vót egy olyan idősebb férfi, Posta László, akinél lányokat kerestek, hogy adjon nekik három lányt...így az elkísérte hozzánk a bunkerig. Három román katona vót és ezek egyből lejöttek a bunkerbe. Kétségbe vótunk esve a gyerekek, meg a szomszéd két lány is ott vót Rác Mária és Erzsébet, mert azoknak édesanyjuk nem vót, csak édesapjuk. Pontosan mellettünk laktak. Édesapám az egyik fiú testvéremmel fent vót, a másik öcsém pedig lent aludt. Mi azt hittük, hogy ő nem tud semmit. Közben apám észrevette, hogy járkálnak, hogy valami zűr van a bunker körül, eljött megnézni bennünket, hogy mi van és akkor egy katona a három közül visszatért. Csak kettő jött le a bunkerbe, egy a lépcsőről visszatért. Apámat puskával a homlokára szegezve bekísérte a lakásba. Kétségbe esett, hogy mivelünk mit csinálnak, de moccannia sem lehetett, mert a puskacsőve a homlokán vót. Szegény borzalmas dolgokat élt át, mi meg a bunkerben. Nagy bunkert csináltunk¹, mert tízen vótunk testvérek, hogy mind elférjünk. Ha csendes vót a helyzet gondoskodni kellett kenyérről. Ha a körülmény engedte sütötünk kenyeret, hogy abból ne legyen hiány. Sok kenyér kellett a tíz gyerekeknek, mert tízenketten vótunk összesen. Lisztet, mindent lepakoltunk. Húgom csak jó másfél éves vót. Édesanyám előlében volt, vagy az anyémé. Az öcsém a legöregebb ott vót velünk a bunkerben. Amikor meglátták a román katonák – leveinte sapka vót persze a fején – erre azt mondták: szódát!?, biztosan szökött katona!

Nagyon komiszak vótak, nagyon. Szegény Édesanyám alig tudott lélegzetet is venni a rosszullettől. Már azt hittem valami lesz vele. Segíteni akartam rajta, el akartam venni a kicsi húgomat, de rám fogták a puskát, majd anyámra is. Engem, anyámat, meg az öcsémet akarták elvinni. A bunker hátsó végén nem bírták tovább, az utánam lévő húgom elkezdett kiabálni, ordítani, hogy jaj Édesanyám mi lesz velünk. Na, a puskát odatartották, rájuk fogták. Most a román katona füttyentett és intett,

¹A bunker hosszú árok volt, 1,2-1,5 m széles. Lent két oldalt ülőpadka volt kialakítva, úgyhogy szükség esetén felváltva aludni is lehetett. Felül 15-20 cm keresztmetszetű akácgerendákkal volt lefedve, erre pedig vastagon szalmaterítés, a szalmán félméter vastag föld. Kukoricaszár kévékkel, csutkakévékkel fedtek le. Az egész egy csutkakúpnak tűnt. A lejáratot az egyik végén alakították ki. Az árokra merőlegesen keskeny lejáratot (kb. 60 cm széles) készítettek lépcsőzetesen lejtve. A lejárát a csutkakúpnek volt kialakítva és a nyílást kévével lehetett zárni. Teljesen álcázva. A kertben még 2-3 ilyen csutkakúp volt, tehát idegen észre sem vette volna, ha nem mutatják meg.

hogy üljenek fel hátul, ugyanis a bunkerban félhomály volt, csak elől égett egy szál gyertya. A két szomszéd lány meg a nagyobb húgom, felültek és akkor nem kellett már se Édesanyám sem az Öcsém, hanem három kisasszony kellett volna: így követelték. Mondták, hogy most elvisznek a kamendóra bennünket, majd morgen vissza. Beszéltek magyarul is, német szavakat is mondtak. Azt hittük sorba lönek bennünket. Akkor Édesanyám azt mondta: gyerekek menjetek, de visítatok nagyon, de már nekem a visítástól (meg ijedség) hangom sem vót. Szaladtunk felfelé, ahogy kijöttünk a bunkerból – bunker a kertbe vót –, az udvari kapuig elszaladtunk. Az a katona, aki a Apámat őrizte elibénk szaladt, elibénk állt a puskával, a kettő meg közrevett elől. A többieket visszadobták a bunkerba, csak mi hárman maradtunk kinn. Azután közre vett a három katona, egy a hátunk mögött, Apám meg nem tudom honnan nézhette, vagy látott-e, nem tudom. Kettő meg elénk állt, hogy menjünk. Azután lőtt, most csak a padlásnak, vagyis felfelé lőtt a levegőbe. Ettől nagyon megijedtünk mindannyian és visszaszaladtunk a bunkerhoz. Oda vót rakva kukorica-csutka kúpba. Mi ott leborultunk, hogy ne is lássunk semmit, azt csinál velünk amit akar, ha lelő, akkor sem szaladunk sehová. Lőttek. Akkor a szomszéd lány egyik jobb felől volt rajtam, a másik balfelől és amelyik jobb felől vót, nagyon megsebesült, a következő lövéstől, úgy, hogy később meg is halt szegény, mert elvérzett. A vállán, sok ruhán keresztül ment a golyó, utána a nyakán is és a száján jött ki. Ha nem visít, a nyelvét is elviszi a golyó, egy szál ínön vót. Vagy öt hat centis índarab, ínszalagon csüngött egy foga is. Aztán orvost sem kaptunk azonnal.

Utána mikor ez a sebesülés megvót, mivel össze vótunk hajolva a golyó az én homlokomat érte, itt csak eret vágott el középen pont a homlokomon. Ha szembe talál lehet, hogy bele megy a fejembe. Na aztán mikor meglátták a szomszéd lányt, hogy így vérzik, a katonák elszaladtak. A kerítés tetején ugráltak ki az utcára.

Nagyon megvótunk ijedve. Szegény Édesanyám sírt, hogy mi lett velünk. Édesapám nem mert kimozdulni, de aztán erre a sok zajra két orosz katona megjelent. Ezeknek a csillag vót a sapkájukon. Kérdezték, hogy merre mentek? Kérdezték az öcsémet is, hogy merre látta szaladni őket. Mentek utánuk lövöldözve, de ki tudja hova lettek? Azok oda lettek. Majd ezek elmentek itt az utca végénél – arrafele vótak szállásolva, hoztak kötszereket és bekötözték bennünket. Utánna vótak is el megnézni, hogy hogy vagyunk, de hát nagyon zűrös vót, mert jött az utánpótlás, minden. Féltünk, nagyon féltünk. Na aztán minálunk ezután énmiattam meg a szomszéd lány miatt csend vót, hogy meglőttek, hát nem tudták, hogy mi vót itt. Az utcából nagyon sokan odajöttek, ott aludtak nálunk, mert félték. Nagyon borzalmas vót. Meddig élt még a szomszéd lány? A szomszéd lány – ez így október 31. vót, amikor hozzánk bejöttek a szovjetek, a szomszéd lány meg a következő év szeptemberében halt meg.

Ez a Tópart utca 12. szám alatt történt, Hajdúdorogon.

A Honismeret 1993. 6. számában megjelent keresztretjvény helyes megfejtői közül a következők nyertek könyvjutalmat:

Békés Krisztián, Budapest – *Braun Barbara*, Székesfehérvár – *Jakab Gábor*, – Eger – *Koren Pál*, Budapest – *Kovács Ágnes*, Fót – *Márkus Zoltán*, Fehérgyarmat – *Paczu Gergelyné*, Várpalota – *dr. Pásztor Emilné*, Eger – *Szita Gábor*, Budapest – *dr. Varga György*, Budapest.

A nyertesek jutalomkönyveiket postán kapják meg a Lakitelek Alapítványtól.